

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 20.12.2007
COM(2007) 833 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Eiropas pieeja, kā sekmēt plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi digitālajā vidē

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Eiropas pieeja, kā sekmēt plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi digitālajā vidē

1. PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASME DIGITĀLAJĀ VIDĒ

Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme kļūst par arvien nozīmīgāku Eiropas un valstu politikas sastāvdaļu plašsaziņas līdzekļu un sakaru nozarē. Audiovizuālo plašsaziņas pakalpojumu direktīvā, piemēram, ir noteikts pienākums Komisijai izvērtēt plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmeni visās dalībvalstīs¹.

Plašsaziņas līdzekļi joprojām ir galvenais faktors, kas Eiropas iedzīvotājiem paver iespējas labāk izprast pasauli un piedalīties demokrātiskajos procesos un kultūras dzīvē, taču to patēriņa veids mainās. Mobilitātes, lietotāju paziņojumu, interneta un arvien pieaugošā pieejamo digitālo produktu klāsta ietekmē plašsaziņas līdzekļu ekonomikā notiek radikālas izmaiņas. Tāpēc ir būtiski uzlabot zināšanas un padziļināt izpratni par to, kā plašsaziņas līdzekļi darbojas digitālajā pasaulē, kas ir jaunie plašsaziņas līdzekļu ekonomikas dalībnieki un kādas varētu būt jaunās iespējas un arī problēmas, kuras varētu radīt digitālo plašsaziņas līdzekļu patēriņš. Tālab ir jāveicina lietotāju uzticēšanās ciparu tehnoloģijām un plašsaziņas līdzekļiem, un tie ir jāpopularizē, kas arī tiek uzskatīts par Eiropas Komisijas prioritāti atbilstīgi „i2010” politikas pamatstratēģijai². Kopumā ir svarīgi, lai sabiedrība labāk izprastu plašsaziņas līdzekļu ekonomiskos un kultūras aspektus un lai risinātos diskusijas par to, cik nozīmīgi Eiropas ekonomikai ir stabili un konkurētspējīgi plašsaziņas līdzekļi globālā mērogā, kas nodrošinātu plurālismu un kultūras daudzveidību.

Uzlabojot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, var sniegt būtisku ieguldījumu to mērķu sasniegšanā, kurus 2000. gadā Eiropas Savienība izvirzīja Eiropadomes sanāksmē Lisabonā. Tas ir arī īpaši svarīgi, lai izveidotu konkurētspējīgāku un visaptverošu uz zināšanā balstītu ekonomiku, arvien uzlabojot konkurenci IST un plašsaziņas līdzekļu nozarē, tādējādi pabeidzot Vienotās Eiropas informācijas telpas izveidi un sekmējot sociālo iekļautību, uzlabojot publisko pakalpojumu kvalitāti un dzīves kvalitāti.

Šāda stratēģija attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi un digitālo vidi atbilst Eiropas Parlamenta³ un plašsaziņas līdzekļu un IST nozares pārstāvju aicinājumiem. Šāda pieeja

¹ 26. pants: Komisija „iesniegs ziņojumu par šīs direktīvas piemērošanu un nepieciešamības gadījumā ierosinās turpmākus priekšlikumus, lai to pielāgotu audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu pakalpojumu nozares attīstībai, jo īpaši ņemot vērā tehnoloģiju jaunumus, nozares konkurētspēju un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmeni visās dalībvalstīs”.

² Sk. http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm

³ Piemēram, 2005. gada 6. septembra rezolūcijā par direktīvu „Televīzija bez robežām” (89/552/EEK) Eiropas Parlaments lūdza Padomei un Komisijai „izstrādāt un īstenot programmas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes sekmēšanai, lai Eiropas pilsoņi būtu aktīvāki un lai to izpratne — dziļāka”. 2006. gada 22. novembra ziņojumā (A6-0399/2006) par to pašu tematu plašsaziņas līdzekļu lietotprasme ir minēta kā pamata prasme. Eiropas Parlaments 2006. gada 27. aprīlī pieņēma rezolūciju par pāreju no analogās uz ciparu apraidi (2005/2212(INI)). Eiropas savienības mērogā tajā pausts aicinājums Komisijai „sagatavot paziņojumu par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi”. Jautājumos, kurus 2004. gadā iztaujāšanas laikā Eiropas Parlamentā uzdeva Redingas kundzei, bija jau aktualizēti daudzi no

papildina īstenošanas stadijā esošās ES iniciatīvas šādos aspektos: plašsaziņas līdzekļu plurālisms⁴, audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu pakalpojumu un elektronisko sakaru tiesisko satvaru modernizācija, stratēģiskās iniciatīvas par mobilo televīziju⁵, kā arī radošais saturs tiešsaistē un gaidāmā iniciatīva par e-iekļautību.

Turklāt šis paziņojums Eiropas audiovizuālo politiku papildinās ar jaunu elementu. Proti, tas ir saistīts ar AVMS direktīvas noteikumiem (paziņojums sekmēs pētījumus, lai noteiktu kritērijus, kā izvērtēt plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī, kas ir pirmais solis, lai izpildītu 26. pantā noteikto pienākumu, t.i., sagatavot paziņojumu⁶) un ar MEDIA 2007 programmu. Minētā programma īpaši akcentē to iniciatīvu nozīmi, kuras veltītas izglītošanai plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī un vizuālās saziņas jomā, lai piekļūtu Eiropas audiovizuālajiem darbiem un bagātinātu Eiropas kinematogrāfijas un audiovizuālo kultūras mantojumu. Tās galvenais mērķis ir akcentēt un popularizēt visā Eiropā labāko praksi plašsaziņas līdzekļu izmantošanas jomā un ierosināt dažādus pasākumus. Paziņojuma pamatā ir rezultāti, kurus sasniedza 2006. gadā izveidotā ekspertu darba grupa plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī jautājumos, 2006. gada oktobrī uzsākto sabiedrisko apspriežu secinājumi, kā arī pieredze, kas gūta, īstenojot iepriekšējās un pašreizējās Komisijas iniciatīvas saistībā ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī.

Šim paziņojumam nav citas finansiālās ietekmes uz Kopienas budžetu, kā tikai tā, kas paredzēta un noteikta 2007.–2013. gada finanšu plānā.

2. PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASMĒS DEFINĪCIJA EIROPĀ

Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī parasti definē kā spēju piekļūt plašsaziņas līdzekļiem, saprast un kritiski izvērtēt dažādus plašsaziņas līdzekļu aspektus un to saturu, kā arī spēt veidot saziņu visdažādākajās situācijās. Šo definīciju apstiprināja lielāka daļa respondentu, kas piedalījās sabiedriskajās apspriedēs, kā arī personas, kas piedalījās plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī ekspertu grupas darbā⁷. Plašsaziņas līdzekļi ir līdzekļi, kas var nodrošināt saziņu ar visplašāko sabiedrību pa dažādiem informācijas izplatīšanas kanāliem. Plašsaziņas ziņojumi ir informatīva un radoša rakstura saturs, kas iekļauts tekstā, skaņās un attēlos, ko

tematiem, kas izklāstīti šajā paziņojumā, proti, integritāte un pieejamība. Atbildot uz jautājumu par bērnu drošību internetā, Redingas kundze teica, ka „plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī vai izglītojošas programmas par plašsaziņas līdzekļu izmantošanu” ir līdzekļi, kā iestāties par nepilngadīgo tiesībām un padziļināt to izpratni.

⁴ Eiropas Komisija 2007. gada 16. janvārī iepazīstināja ar trīs posmu pieeju plašsaziņas līdzekļu plurālisma jautājumam. Pirmais posms ir Komisijas dienestu darba dokuments, otrs — neatkarīgs pētījums, lai noteiktu un pārbaudītu konkrētus un objektīvus rādītājus, kā izvērtēt plašsaziņas līdzekļu plurālismu ES dalībvalstīs (šā pētījuma rezultāti gaidāmi 2009. gada sākumā), kuram, savukārt, sekos trešais posms — Komisijas paziņojums par rādītājiem, kā izvērtēt plašsaziņas līdzekļu plurālismu ES dalībvalstīs, kuru paredzēts publicēt 2009. gadā. Sk. http://ec.europa.eu/information_society/media_taskforce/pluralism/index_en.htm

⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu Komitejai — Mobilās televīzijas iekšējā tirgus nostiprināšana (COM(2007) 409 galīgā redakcija).

⁶ Audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu pakalpojumu direktīvas 37. apsvēruma: „Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī ir iemaņas, zināšanas un izpratne, kas patērētājiem ļauj efektīvi un droši izmantot plašsaziņas līdzekļus. Cilvēki, kuri prot lietot plašsaziņas līdzekļus, spēj izdarīt informētu izvēli, saprast saturu un pakalpojumu būtību un izmantot visas iespējas, ko viņiem sniedz jaunās sakaru tehnoloģijas. Tie spēj sevi un savu ģimeni labāk aizsargāt pret kaitīgu vai aizskarošu materiālu. Tāpēc jāveicina un jānovēro plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī attīstība visās sabiedrības grupās un šai attīstībai ir vērtīgi jāseko.” Sk. arī 1. zemsivītras piezīmi.

⁷ Sk. http://ec.europa.eu/avpolicymedia_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf

pārraida pa dažādiem sakaru ceļiem, tostarp televīziju, kino, video, tīmekļa vietnēm, radio, videospēlēm un virtuālām kopienām.

Eiropas pieejai plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jautājumos jāattiecas uz visiem plašsaziņas līdzekļu veidiem. Ir dažādi plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmeņi; piemēram, lietotājs:

- brīvi rīkojas ar visu pastāvošo veidu plašsaziņas līdzekļiem diapazonā no laikrakstiem līdz virtuālām kopienām;
- spēj aktīvi izmantot plašsaziņas līdzekļus, tostarp interaktīvo televīziju, interneta meklētājprogrammas, piedalīties virtuālās kopienās, kā arī efektīvāk apzināt plašsaziņas līdzekļu radītās izklaides iespējas, piekļuvi kultūras saturam, starpkultūru dialogam, izglītojošiem resursiem un ikdienas dzīves lietojumiem (piemēram, bibliotēkas, pārraides);
- spēj kritiski izvērtēt gan plašsaziņas līdzekļu sniegtās informācijas kvalitāti, gan precizitāti (piemēram, izvērtēt informāciju, kas saistīta ar reklāmu dažādos plašsaziņas līdzekļos, gudri izmantojot meklētājprogrammas);
- plašsaziņas līdzekļus izmanto radoši, jo plašsaziņas līdzekļu tehnoloģijas attīstās un internets kļūst par arvien nozīmīgāku informācijas izplatīšanas kanālu, un arvien vairāk Eiropas iedzīvotāju var radīt un izplatīt attēlus, informāciju un saturu;
- izprot plašsaziņas līdzekļu ekonomiku un atšķirību starp plurālismu un plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesībām;
- izprot autortiesību jautājumus, kuri ir ļoti būtiski „likumības kultūrai”, jo īpaši jaunākajai paaudzei, kam ir divkāršs potenciāls — gan kā patērētājiem, gan kā satura radītājiem.

Šajā paziņojumā nav paredzēts apskatīt visus šos jautājumus (daudzus no tiem risina pašreizējās iniciatīvās), bet gan iztirzāt dažus no tiem.

3. PAŠREIZĒJĀS INICIATĪVAS

Ekspertu grupu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jautājumos izveidoja 2006. gadā, lai analizētu un definētu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mērķus un tendences, lai visā Eiropā izceltu un sekmētu paraugpraksi un ierosinātu šajā jomā pasākumus. Grupā apsprieda un izvērtēja arī Eiropas Komisijas līdzšinējo darbību (piemēram, plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes sekmēšanas projekti saistībā ar e-mācību programmu). Grupā piedalījās virkne Eiropas ekspertu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jautājumos. Grupas dalībnieku vidū bija gan akadēmisko aprindu pārstāvji, gan plašsaziņas līdzekļu nozares speciālisti ar dažādām zināšanām un pieredzi. 2006. gadā notika trīs šīs grupas sanāksmes, bet 2007. gadā — divas.

Turklāt 2006. gada pēdējā ceturksnī Komisija uzsāka **sabiedriskas apspriedes**⁸. Līdzdalība apspriedēs bija pietiekama gan respondentu skaita ziņā, gan attiecībā uz saņemto atbilžu

⁸ Sk. arī ziņojumu par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jautājumiem veļfīto sabiedrisko apspriežu rezultātiem: http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/report_on_ml_2007.pdf.

kvalitāti un respondentu dažādību. Respondentu vidū bija plašsaziņas organizācijas un nozares pārstāvji, formālās un neformālās izglītības iestādes, satura piegādātāji un ražotāji, pētniecības un kultūras iestādes, regulatori, kā arī pilsoņu un patērētāju asociācijas. Izanalizējot saņemtās atbildes, tika secināts, ka pareizais veids, kā plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā sasniegt vairāk rezultātu, ir analizēt, akcentēt un visā Eiropas Savienībā izplatīt gan vietējā, gan valsts līmeņa paraugpraksi šajos jautājumos. Tika arī secināts, ka nav pietiekamu kritēriju un standartu, lai izvērtētu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, un ka paraugprakse visos šīs prasmes aspektos nav pieejama. Tādējādi Komisija uzskata, ka steidzami jāīsteno ilgtermiņa pētniecības iniciatīvas, kuru mērķis būtu gan izstrādāt izvērtēšanas kritērijus, gan ieviest jaunu paraugpraksi.

2006. gada maijā pasūtīja **pētījumu** par „pašreizējām tendencēm un stratēģijām, lai risinātu ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi saistītos jautājumus Eiropā”. Tajā izklāstīta pašreizējā prakse, kā Eiropa notiek izglītošana plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā, norādītas tendences, ko varēja novērot sabiedriskajās apspriedēs, un ierosināti vairāki pasākumi, kas būtu jāīsteno Kopienas līmenī, lai sekmētu un uzlabotu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmeni. Visbeidzot, tajā īsi ieskicēts, kāda varētu būt iespējamā ekonomiskā un sociālā ietekme, ja šajā jomā iesaistītos ES. Nobeiguma ziņojums par šo pētījumu ir pieejams Eiropas Komisijas mājas lapā⁹.

Lēmumā¹⁰ par programmu **MEDIA 2007** uzsvērtā plašsaziņas līdzekļu lietotprasme un kinematogrāfiskās izglītošanas iniciatīvu nozīme; jo īpaši to iniciatīvu nozīme, kuras sadarbībā ar skolām organizē jauniešiem paredzētus festivālus. 2007. gada sākumā izsludināja uzaicinājumu iesniegt piedāvājumus, paredzot īpašu atlases kritēriju attiecībā uz kinematogrāfisko izglītošanu; izraudzījās vairākus projektus¹¹.

SAFER INTERNET PLUS programmas (2004.–2008. gadam) nolūks ir vecākus, skolotājus un bērnus nodrošināt ar līdzekļiem, kā internetā būt drošiem. Tā attiecas arī uz citām plašsaziņas līdzekļu formām, piemēram, video. Saistībā ar šo programmu 2007. gada maijā tika veikts kvalitatīvs pētījums¹², kura pamatā bija *Eurobarometer* aptauja un kas bija paredzēts, lai noskaidrotu, kā bērni izmanto internetu un mobilos tālruņus, kāda ir to uzvedība tiešsaistē un kā tie uztver ar risku un drošību saistītus jautājumus.

ES tiesiskais satvars, kas attiecas uz saturu, skar arī plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jautājumus. Piemēram, 2006. gada 20. decembrī tika pieņemts **Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par nepilngadīgu personu un cilvēka cieņas aizsardzību**, kā arī atbildes tiesībām saistībā ar Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares konkurētspēju¹³. Tajā akcentēts, cik svarīgi, lai dalībvalstis izstrādātu programmas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes sekmēšanai, un ierosināta virkne konkrētu darbību, kas dalībvalstīm un Komisijai šajā jomā būtu jāpaveic. Šādas darbības ir, piemēram: sekmēt, lai audiovizuālo un tiešsaistes informācijas pakalpojumu jomā nepastāvētu diskriminācija dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģisko uzskatu un pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās

⁹ Sk. http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/index_en.htm.

¹⁰ Lēmums 1718/2006/EK.

¹¹ Piemēri: Saloniku kinofestivāls (Grieķija), *Festival Premiers Plans* (Anžēra, Francija), *Festival Européen du Film Court de Brest* (Francija), *Festival Internacional de cine para jóvenes* (Hihona, Spānija), starptautiskais īsfilmu festivāls (Berlīne, Vācija), kinofestivāls „Crossing Europe” (Linca, Austrija) un Flandrijas 20. Eiropas jauniešu filmu festivāls (Beļģija).

¹² http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/eurobarometer/index_en.htm#overall_report

¹³ Ieteikums Nr. 2006/952/EK.

orientācijas dēļ, lai šāda diskriminācija tiktu novērsta, neierobežojot vārda vai preses brīvību; sadarbībā ar profesionāliem un regulējošām iestādēm, valsts un Kopienas mērogā izveidot rīcības kodeksu; veicināt pasākumus, kuru mērķis ir apkarot nelegālas darbības internetā, kuras var kaitēt nepilngadīgām personām. Komisija vēlētos arī vērst uzmanību uz to, ka visas dalībvalstis, izņemot vienu, un Eiropas Kopiena ir parakstījušas ANO Konvenciju par invalīdu tiesībām. Tās 21. pantā aprakstīti pienākumi, kuru nolūks ir panākt, lai plašsaziņas līdzekļi, tostarp informācijas sniedzēji internetā, nodrošinātu sniegto pakalpojumu pieejamību invalīdiem.

Atbilstīgi subsidiaritātes principam galvenā atbildība gulstas uz valsts iestādēm, lai skolu programmās visos līmeņos būtu iekļauta apmācība plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apgūšanai. Ļoti svarīga arī vietējo iestāžu rīcība, jo tām ir tuvāka saskarsme ar pilsoņiem un tās atbalsta iniciatīvas neformālās izglītības nozarē. Nesen apstiprinātajā **AVMS direktīvas** tekstā iekļauts apsvēruma, kas attiecas uz plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi¹⁴, un tās 26. pantā ir paredzēts pienākums Komisijai ziņot par to, kāds ir plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmenis visās dalībvalstīs.

2007. gada maijā jautājumu par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi apsprieda Vācijas prezidentūras organizētā semināra sesijā Leipcigā „More trust in content”. 2007. gada jūnijā UNESCO organizētajā konferencē par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi UNESCO, Eiropas Padome un Komisija kopīgi uzsvēra to, cik ļoti ir vajadzīgs nostiprināt starptautisko sadarbību.

4. PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASME DIGITĀLAJĀ VIDĒ — PARAugPRAKSE

Šis paziņojums koncentrējas uz trīs jomām: komerciālie paziņojumi, audiovizuālie darbi un tiešsaiste.

4.1. Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme un komerciāli paziņojumi

Reklāma ir ikdienas dzīves sastāvdaļa un viens no tirgus ekonomiku veidojošiem elementiem. Ir svarīgi, lai sabiedrība saprastu, kāda ir komerciāla paziņojuma nozīme audiovizuālās nozares vērtību ķēdē. Jo īpaši aktuāli tas ir attiecībā uz nekodēto („free-to-air”) televīziju, jo reklāma un citi komerciālo paziņojumu veidi (piemēram, sponsorēšana, televēkalli un produktu izvietošana) ļauj pārraidītājiem iegūt kvalitatīvu saturu. Ir arī svarīgi, lai plašsaziņas līdzekļi neradītu negatīvu tēlu vecāka gadagājuma cilvēkiem un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Šajā ziņā plašsaziņas līdzekļu lietotprasmei saistībā ar komerciālajiem paziņojumiem ir vismaz trīs aspekti:

- nodrošināt līdzekļus, lai jaunākās paaudzes mērķauditorija varētu izkopt **kritisku pieeju** komerciāla rakstura paziņojumiem, kā rezultātā tie spētu izdarīt pārdomātu izvēli, pamatojoties uz savu informētību¹⁵;

¹⁴ Sk. 6. zemsvītras piezīmi.

¹⁵ Piemēram, „Mediakompassi” ir plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apguves vietne, kuru izveidojis Somijas apraides uzņēmums YLE, un tajā ir sadaļa, kas īpaši veltīta reklāmai, kuras mērķauditorija ir jaunieši, vecāki un skolotāji; Zviedrijas patērētāju tiesību aģentūra ir publicējusi vairākas grāmatas un līdzfinansējusi mācību materiālus par televīzijas reklāmu.

- padziļināt visu ieinteresēto personu izpratni un zināšanas par pašregulējošiem un kopregulēšanas pasākumiem un mehānismiem, kā arī par rīcības kodeksa izstrādi un ieviešanu¹⁶;
- sekmēt publisko/privāto finansējumu šajā jomā, nodrošinot atbilstīgu pārskatāmības līmeni¹⁷.

Lai izpildītu AVMS direktīvā noteikto pienākumu par ziņošanu Komisija uzskata par ļoti nepieciešamu izkopt komerciālo ziņojumu paraugpraksi un ar šādu paraugpraksi apmainīties (piemēram, sekmējot rīcības kodeksa izstrādi), lai tādējādi nevis ierobežotu vai aizliegtu atsevišķu pastāvošu praksi, bet gan piedāvātu paraugpraksi kā alternatīvo risinājumu.

4.2. Prasme lietot plašsaziņas līdzekļus audiovizuāliem darbiem

Ciparu tehnoloģijas un arvien lielāka platjoslas pakalpojumu izplatība būtiski vienkāršo piekļuvi audiovizuāliem darbiem, radot jaunus izplatīšanas kanālus, piemēram, pieprasījumuvideo („video-on-demand”) un mobilo televīziju. Tādējādi rodas jauna tirgus niša katalogiem/ kultūras mantojuma saturam. Turklāt ciparu tehnoloģijas mazina šķēršļus audiovizuālo darbu radīšanai un izplatīšanai un palīdz veidot tādu audiovizuālo tirgu, kuram nav robežu. Šajā kontekstā prasme lietot plašsaziņas līdzekļus nozīmē

- padziļināt jo īpaši jaunāko Eiropas iedzīvotāju izpratni un zināšanas par mūsu kinematogrāfijas mantojumu un palielināt interesi par vecajām filmām un jaunākajām Eiropas filmām¹⁸;
- atbalstīt radošo garu un palīdzēt iegūt zināšanas audiovizuālo produktu ražošanas jomā¹⁹;
- saprast, cik svarīgas gan patērētāja, gan satura veidotāja perspektīvā ir autortiesības²⁰.

¹⁶ Piemēram, Katalonijas audiovizuālā padome jeb „CAC” (*Consell Audiovisual de Catalunya*) atbalsta platformu dialogam, lai izveidotu pašregulācijas un kopregulēšanas kodeksu.

¹⁷ Piemēram, *Media Smart* ir plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācības bezpeļņas programma skolas vecuma bērniem no 6 līdz 11 gadu vecumam, kas akcentējas uz reklāmu. Šo iniciatīvu uzsāka Apvienotajā Karalistē 2002. gada novembrī, un šobrīd to izvērs Belģijā, Vācijā, Holandē, AK, Somijā un Zviedrijā. To paredz arī ieviest Itālijā, Portugālē un Ungārijā. Šo iniciatīvu finansē AK reklāmas nozare un atbalsta AK un citu dalībvalstu valdības.

¹⁸ Piemēram, *Europa Cinemas*, ko izveidoja 1992. gadā ar Eiropas Savienības MEDIA programmas un valsts kinematogrāfijas centra (*Centre National de la Cinématographie*) finansējumu. *Europa Cinemas* ir kļuvis par pirmo kinoteātru tīklu, kuru programmās ir galvenokārt Eiropas kinematogrāfu darbi un kas cita starpā organizē arī dažādus pasākumus, lai jaunāko skatītāju vidū popularizētu Eiropas filmas.

¹⁹ Piemēram, *Community Media Network* (Īrija) sekmē kopienas attīstību un atbildīguma nostiprināšanu, izmantojot video, radio, foto, drukātus darbus un internetu www.cmn.ie. Arī FILM-X — Dāņu kinematogrāfijas institūta izveidota datorizēta, interaktīva kinostudija bērniem un pusaudžiem. Šī ir iespēja bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem uzzināt, kā tiek veidotas filmas, un ļauj tiem apgūt dažādus vizuālās izteiksmes veidus. <http://www.dfi.dk/filmx>

²⁰ BBC saviem lietotājiem piedāvā ļoti plašas iespējas interaktīvai dalībai, tostarp izmantojot tiešsaistes paziņojumus, diskusiju forumu, blogus, kā arī audio un video ieguldījumu. BBC nesen pabeidza arī *Creative Archive* pilotprojektu, kā rezultātā tika panākta liela atsaucība no licences maksas maksātāju, kā arī no aptuveni 100 000 regulāro izmantotāju puses. Īstenojot *Creative Archive* pilotprojektu, cilvēki tagad var lejupielādēt, atkārtoti rediģēt, izmantot videoklipus, uz kuru saturu autortiesības neattiecas, un

4.3. Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme tiešsaistē

Šajā informācijas sabiedrībā, kas tik ātri attīstās, plašsaziņas līdzekļu lietotprasme ir vajadzīga, lai veidotu izpratni, kā arī lai nodrošinātu iekļautību saistībā ar tehnoloģiskiem, ekonomiskiem un kultūras jauninājumiem. Internets radikāli pārveido to, kā plašsaziņas līdzekļi tiek patērēti, jo tas ir papildu veids, kā interaktīvi piekļūt tradicionālajiem plašsaziņas līdzekļiem (piemēram, IPTV vai radio internetā) un tekstiem, attēliem, skaņām no visas plašās pasaules. Tādējādi rodas lielas iespējas, piemēram, multivides digitālajām bibliotēkām²¹, bet vienlaikus arī būtisks izaicinājums plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes ziņā. Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme tiešsaistē nozīmē

- nodrošināt lietotājiem rīkus, kā kritiski izvērtēt tiešsaistes saturu;
- attīstīt radošās izpausmes digitālā formātā un digitālo produktu ražošanas prasmi, kā arī pilnveidot izpratni autortiesību jautājumos²²;
- nodrošināt, lai no informācijas sabiedrības ieguvēji būtu visi, tostarp cilvēki, kuri ir nelabvēlīgā situācijā ierobežoto līdzekļu vai nepietiekamās izglītības dēļ, vecuma, dzimuma, etniskās piederības dēļ, cilvēki ar īpašām vajadzībām (e-pieejamība), kā arī tie cilvēki, kas dzīvo mazāk labvēlīgos apgabalos (uz tiem visiem attiecas e-iekļautība)²³;
- padziļināt izpratni par to, kā darbojas meklētājprogrammas (atbilžu iedalījums pa prioritātēm u.c.), kā arī apgūt efektīvāku meklētājprogrammu izmantojumu²⁴.

5. SECINĀJUMI

Īstenojot pašreizējās programmas un iniciatīvas, Komisija turpinās sekmēt paraugprakses ieviešanu un apmaiņu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā digitālajā vidē. Komisija arī atbalstīs pētījumus, lai izstrādātu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes novērtēšanas kritērijus. Lai šos mērķus sasniegtu, 2008. gadā tiks uzsākts īpašs pētījums, lai izvērtētu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmeņu kritērijus. Šajā pētījumā ietilps arī tā ziņojuma elementi, kuru — kā tas paredzēts atbilstīgi AVMS direktīvai — Komisija sagatavos ne vēlāk kā četrus gadus pēc direktīvas pieņemšanas.

Iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ Komisija aicina Eiropas Parlamentu, Padomi, Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju atbalstīt mērķus un prioritātes, kas izklāstītas šajā

dalīties ar tiem privātos, nekomerciālos radošos nolūkos atbilstoši *Creative Archive Licence Scheme* noteikumiem.

²¹ Digitālo bibliotēku iniciatīva ir projekts, kas ietilpst i2010 pamatprogrammā, kura ir Komisijas vispārējās stratēģija digitālās ekonomikas izaugsmei. Digitālās bibliotēkas ir sabiedrībai pieejamā digitālā satura sakārtots apkopojums. Šīs iniciatīvas trīs galvenie elementi ir piekļuve tiešsaistē, digitalizācija, saglabāšana un uzkrāšana.

²² Piemēram šeit minams <http://www.internet-abc.de/kinder/>, kurā bērni var iepazīties ar internetu un tiešsaistes satura veidošanu un ražošanu.

²³ Trešā prioritāte atbilstīgi i2010 paredz ar Komisijas rīcībā esošajiem līdzekļiem sekmēt integratīvu Eiropas Informācijas sabiedrību, kuru nostiprinātu efektīvi un lietotājiem draudzīgi sabiedriskie pakalpojumi, kuru pamatā ir IST.

Sk. http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/index_en.htm un http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/inclusion/index_en.htm

²⁴ Sk., piemēram, šo bērniem paredzēto meklētājprogrammu: <http://www.blinde-kuh.de/>

paziņojumā un organizēt 2008. gadā pasākumus, kas veltīti paraugprakses apmaiņai plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā digitālajā vidē, kā arī plašsaziņas līdzekļu nozares ekonomikai Eiropā. Ņemot vērā citu iestāžu pausto nostāju un iesaistīto personu atsauksmes par šo paziņojumu, Komisija vēl vairāk akcentēs paraugprakses nozīmi un vajadzības gadījumā sagatavos ieteikumu. Tā kā 2008. gads būs Eiropas starpkultūru dialoga gads, līdztekus minētajam Komisija aicina Eiropas iestādes šo minēto apsvērumu iekļaut arī savā darbā, kas saistīts ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jautājumiem.

Komisija aicina dalībvalstis

- aicināt iestādes, kas atbild par audiovizuālās un elektroniskās komunikācijas regulēšanu, aktīvāk iesaistīties un sadarboties, lai uzlabotu iepriekš minētos plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmeņus;
- atbalstīt sistemātisku pētniecību, regulāru pārraudzību un ziņojumus par dažādiem plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes aspektiem un jomām;
- izstrādāt un ieviest rīcības kodeksus un attiecīgā gadījumā kopīgi ar visām ieinteresētajām personām izveidot valsts līmeņa kopregulēšanas shēmu, kā arī sekmēt pašregulācijas iniciatīvas.